

شهرفخانی به‌دلیسی

شهره‌فنامه به گه‌وره‌ترین شاکاری می‌شووی گه‌لی کوردستانه، که به سه‌ره‌تا و ده‌سپینکی می‌شووی نویی گه‌لی کورد داده‌نریت.

شهرفخانی به‌دلیسی خۆی له خۆیدا وه‌رچه‌رخانیکی گرنگی می‌شووی پامیاری و ئابووری و کۆمه‌لایه‌تی و کلتووری گه‌لی کوردستانه، شهرفخانی به‌دلیسی که گه‌وره‌ترین پووناکبیر و نووسه‌ری سه‌رده‌می خۆیه‌تی

به‌نووسینی شهره‌فنامه زانیاری زۆر و زه‌به‌ندی له‌مه‌ر جوگرافیا و ژیانی پامیاری و ده‌سه‌لاتی کورد و زمان و پوو هه‌مه‌جۆره‌کانی کۆمه‌لگای کوردی بو تۆمار کردوین.

شهرفخان کورپی شه‌سه‌دین به‌دلیس له‌ریکه‌وتی 1543.02.25 له‌ گوندی "گه‌رمه‌رووی" سه‌ر به‌شاری "قوم" له‌ ئیرانی عه‌جه‌م له‌ دایکبووه.

له‌دیوه‌خانی "شات‌ه‌مان سپی یه‌که‌م" له‌سالی (1543 تا 1576)، له‌گه‌ل کورپه‌کانی ئەودا ژیاوه. له‌ ئیران شا ئیسماعیلی سه‌فه‌وی سالی 1576 پایه و نازناوی میری میران ده‌به‌خشیته شهره‌فخان و ده‌یکاته سه‌رۆکی هۆزی کورده‌کانی ئیران.

له كانوونی دووهمی سالی 1578 له جهنگی نیوان ئیرانیه‌کان و عوسمانیه‌کاندا پشتی ئیرانیه‌کان به‌رده‌دات و به‌خۆی و 400 چه‌کداره‌وه لایه‌نگری دژ به ئیران ده‌هه‌ستی و سه‌رکردایه‌تی عوسمانیه‌کان ده‌کات. له سالی 1589 سولتان مورادی سیهم دژ به ئیرانیه‌کان پایه و نازناوی خان ده‌به‌خشیته شه‌ره‌فخان و ده‌یکاته میری ویلایه‌تی به‌دلیس. له سالی 1590 واتا له ته‌مه‌نی 53 سالی‌دا جله‌وی فه‌رمان‌په‌وایی خۆی ده‌داته ده‌ست کوره‌که‌ی خۆی شه‌مه‌دین به‌گ.

له سالی 1591 تا 1592 ده‌ست ده‌کات به‌ نووسینی شه‌ره‌فنامه و له 1597.08.04 له نووسینی شه‌ره‌فنامه ته‌واو ده‌بیت و پوخته‌ی نووسینه‌کانی له سالی 1597 دا کۆتایی پته‌ینا و به‌م جو‌ره بو‌یه‌که‌مجار پرۆژه‌ی تۆمارکردنی میژووی کوردی ته‌نجامدا.

میر شه‌ره‌فخان له سالی 1012 ی کۆچی دا به‌رامبه‌ر به‌ سالانی 1603-1604 ز کۆچیدوایی کردووه. به‌سالنامه‌ی زایینی 60 سال ژیاوه و به‌ سالنامه‌ی کۆچیش 63 سال ژیاوه.

شه‌ره‌فنامه گه‌لی بابه‌تی سه‌ره‌کی و گرنگی گرتۆته‌خۆ وه‌کو ته‌مانه‌ی خواره‌وه:

- 1- حکومه‌ته کوردیه‌کانی مه‌روانی و هه‌سنه‌وی و فه‌زله‌وی (فضلوی) و ئه‌یووبی.
- 2- حاکمه کوردیه‌کانی پشتاوپشت حوکم‌پرانیان کردووه.

3- ئەو حاکمه کوردانه‌ی پاره‌یان لێداوه و وتاریان به‌ناو خویندراوه‌ته‌وه.

4- جگه له‌مانه‌ش به‌دوور و درێژی باسی حکومه‌تی بتلیسی (به‌دلیسی) کردووه.

په‌رتووکی شه‌رفنامه له‌ کۆنه‌وه گرنگیه‌کی زۆری پێدراوه. له‌ ساڵی 1978 ی کۆچی به‌رامبه‌ری 1667 ی زاینی له‌زمانی فارسیه‌وه له‌ لایه‌ن شامی ناویکه‌وه وه‌رگێردراوه‌ته‌ سه‌ر زمانێ تورکی و له‌ دوا‌ییدا "وليامینۆف" ی ڤووسی کردوویه‌تیه ڤووسی و به‌ چاپی گه‌یاندووه و "کارمۆی" میژوونووسی فه‌رهنسیش کردویه‌تیه فه‌رهنسی و له‌ میسریش میژوونووسی کورد له‌ چله‌کانی سه‌ده‌ی ڤا‌بردوو به‌فارسی چاپی کردووه و مه‌لا جه‌میل ڤۆڤبه‌یانی له‌ساڵی 1953 دا به‌ په‌راوێزی به‌نرخه‌وه کردوویه‌تیه عه‌ره‌بی و به‌چاپی گه‌یاندووه. دوا‌جاریش هه‌ژار موکریانێ به‌ په‌راوێز و پێشه‌کیه‌کی درێژه‌وه کردوویه‌ته کوردی و له‌ساڵی 1972 دا له‌ چاپخانه‌ی کۆری زانیاری کورد له‌ به‌غدا له‌ چاپ دراوه.

* تێبینی: بۆ نووسینی ئەو به‌رهممه له‌ نووسراوه‌کانی م‌الپه‌ری خۆزگه که‌لک وه‌رگه‌راوه.